

DEBAT

Replik til Charlie Krautwalds anmeldelse af *De stridbare danskere* i *Arbejderhistorie* nr. 2 2020

Af René Karpantschof

I *Arbejderhistorie* nr. 2 2020 anmelder Charlie Krautwald undertegnede bog *De stridbare danskere. Efter enevælden og før demokratiet 1848-1920* (2019), og det gør han med, som han siger, “faghistorikerens ... skånselsløse briller”. Det er helt fint. Men desværre gøder anmeldelsen nogle typiske misforståelser om den konflikttilgang og den fortællende fremstillingsform, som *De stridbare* er et eksempel på.

Krautwald mener, at jeg – også i mine tidligere publikationer – har været med til at fremme “en historieskrivning *nedefra*”. Mit projekt er imidlertid ingen *nedefra*-tilgang. Det er et fokus på *interaktion* i langt bredere forstand, der involverer magthavere, statsrepræsentanter og elitegrupper i samfundets top. I indledningen til *De stridbare* fremhæver jeg netop “*samspejlet mellem aktørerne*” og pointerer, at det også angår “de højeste kredse” som “rigsdagspolitikere, godsejere, præster, direktører, generaler og konger”. Det er med andre ord et bevidst brud med det, man kan kalde bevægelse-centrisk forskning og en bestræbelse på at sammenkæde studiet af protest og institutionaliseret politik. Når Krautwald skriver, at man med mit perspektiv kunne frygte, at *De strid-*

bare blot ville handle om “snævre minoritetspositioner”, og når han gør et nummer ud af, at “Selv kongerne” er med, så har jeg åbenbart ikke forklaret mig godt nok. For kongernes rolle i *De stridbare* burde ikke være nogen overraskelse. Det er en logisk konsekvens af min tilgang om konfliktforløb og interaktion, hvor samfundstoppen er inddraget som en selvfølge.

Krautwald savner mere metodisk redegørelse, og at jeg som historiker “træder frem i teksten”. Dertil vil jeg bare sige, at *De stridbare* er i genren danmarkshistorie og bred historisk fremstilling, hvor det er normalt at begrænse eller helt udelade den slags. Krautwald skriver videre, at jeg “formidlingsmæssigt” har fulgt “professor Ulrik Langen, der har slået på tromme for, at faghistorikere skal tage den populærhistoriske fortælling tilbage”. Men det er ikke det, Ulrik Langen siger. Han udtrykker tværtimod sin irritation over dem, der henviser den fortællende historiske fremstilling til en særlig afdeling for populærhistorie og formidling – sådan som jeg mener, Krautwald gør i sin anmeldelse.

Sammen med sin præsentation af *De stridbare* som en “populærhistorisk” og “rent for-

midlende bog” giver Krautwald bogen skuds-målet “i det store hele velkendt stof”. Her havde det været interessant – og givet hans vur-dering substans – at høre Krautwalds bud på, hvad der er velkendt, og hvad der ikke er så kendt stof i dansk historieskrivning. Det er jeg ikke sikker på er så indlysende for alle *Arbejder-histories* læsere.

Med sin måde at formulere sig på misser Krautwald, at selvom vi fremlægger vores viden om fortiden som en alment tilgængelig fortæl-ling, så kan det sagtens indeholde dugfriske forskningsresultater og nytolkninger. Skelettet i en typisk historisk fortælling er en kæde af for-bundne begivenheder, hvorigennem de invol-verede aktører og samfundet som sådan forandrer sig – og sådan et drama kan både læses af Maren i køret og formidle ny indsigt til professoren. Det populære og det snævert faglige behøver ikke være to forskellige ting. Der er vi heldige som historikere.

Krautwald nævner, at *De stridbare* beskriver tiden med den nye grundlov, hvor ifølge ham “kun 15 procent” af danskerne fik tildelt stem-meret. Men i min bog står der intet om “15 procent”. Det er det tal for stemmeberettigede, der rutinemæssigt optræder i historiebøgerne, selvom det angår hele befolkningen inklusive børn. I *De stridbare* syntes jeg, at det ville være mere relevant at vide hvor mange af de *voksne* danskere, der fik stemmeret. Det har jeg inte-greret i min fortælling, hvor læseren ser, hvor-dan grundlovsfædrene stykke for stykke skar grupper af kvinder og mænd bort, indtil de nåede det mindretal, der fik lov at blive vælgere. Mere konkret har jeg brugt folketællingsdata og valgstatistik til at beregne, at andelen af voksne (over 20 år) med stemmeret var 26 procent – og jeg håber, at andre fremover vil benytte

denne mere sigende procentdel i omtalen af grundloven. Det er måske en detalje. Men når Krautwald selv fremhæver et af de store temaer i min bog, nemlig stemmeretten, så kunne han godt have været mere opmærksom på, at *De stridbare* her faktisk oplyser noget andet end det, der netop er “velkendt stof”.

Krautwald synes desuden, at min bog har det “grundlæggende problem”, at den mangler en “rød tråd i form af en tese eller teori. Ganske vist præsenterer Karpantschof en sådan i bogens indledning”, skriver han så alligevel, men uden at oplyse om, hvad det er for en tese eller teori, han har fundet. Det mener jeg er noget tomt snak. Men måske er det teselignende, som Krautwald har set i min indledning, min am-bition om at fortælle, “hvordan alle [de] mo-derne danskertyper voksede frem i tæt samspil med hinanden”. Det er netop noget, som den fortællende fremstilling, Ulrik Langen advoke-rer for, er særlig egnet til at vise. I *De stridbare* gør jeg meget ud af, hvordan dem i toppen – konger, statsråd, regeringer, arbejdsgivere – konkret reagerede på protester nedefra, samt hvordan de forskellige grupper af danskere op-fattede sig selv og så på hinanden, når de stødte sammen.

I forlængelse af det med den manglende røde tråd mener Krautwald, at min bog flere steder “kammer over” i anekdoter, rød og løse ender. Hvis nogle læsere oplever det sådan, er det nat-urligvis først og fremmest mit ansvar som for-fatter. Det eneste eksempel, Krautwald kommer med, er imidlertid ikke heldigt valgt. “Hvorfor skal vi eksempelvis høre om hekse-jagt, når det ligger uden for bogens tidspe-riode?” skriver han. Men i bogens ni linjer om heksejagt, skriver jeg jo udtrykkeligt, at sager om mishandling og kloge koner, der udpegede

andre til hekse, forekom “Helt op til starten af 1900-tallet”, altså gennem næsten hele bogens periode.

Til gengæld finder Krautwald, at mine “små sidespor” er med til at nuancere historien om udviklingen af det moderne samfund, og det er jeg glad for. Men når Krautwald nu selv *en passant* nævner de “oprørske tjenestepiger”, som i *De stridbare* sætter omkring hundrede herskabs-ejendomme i brand, så både ærgrer og undrer det mig, at han slet ikke gør opmærksom på, at det er en genuin nyhed i dansk historieskrivning.

Jeg tør også godt sige, at meget andet i min bog bestemt ikke er “velkendt stof”. F.eks. det, at 1864 førte til gadekamp i København mellem frustrerede danske soldater, at et kæmpe protestopsving i 1885 havde en målbar effekt på tidens vigtige vælgermobilisering og accelererede andelsbevægelsen, at optakten til Danmarks første 1. maj for 8-timers dagen var en uge med voldsomme lukketidsoptøjer, hvor Nørrebro i øvrigt grundfæstede sit ry som urokvarter, at de mandlige landarbejderes kamp i ‘Pelle Erobreren-tiden’ indbefattede en række skyderier, drab og drabsforsøg, at det moderne gennembrud også rummede en bred folkebevægelse til støtte for konservatismen, og at en stor dansk fredsbevægelse udbredte den idé om folkernes selvbestemmelse, som førte til afstemningen om Sønderjyllands genforening. Som

noget utraditionelt integrerer jeg endvidere 1850’ernes mormonfølgelser samt 1878-oprøret i Vestindien som en naturlig del af Danmarkshistorien – alt sammen med nye detaljer, hvor jeg bl.a. har identificeret de dræbte danske Vestindien-soldater, hvis sociale baggrund fortæller sin egen lille historie.

Jeg synes selv, at *De stridbare* rummer mange spændende temaer, som Krautwald kunne have taget fat i, ikke mindst her i arbejderhistorie-regi. I stedet gentager han det med, at *De stridbare* er “rendyrket formidling” og “ingen ny version af historien”. Det er jeg ikke enig i. Med beskrivelser som de ovenstående og mit gennemgående fokus på danskernes reaktioner på hinanden håber jeg da, at *De stridbare* har bidraget med lidt nyt og sine steder korrigeret forståelsen af Danmarks historie i den periode, hvor nationen tog sin moderne form.

Vi historikere står på hinandens skuldre – og *De stridbare* står i stor gæld til en stribe nyere historikerarbejder. I min næste bog kommer jeg såmænd til at stå i gæld til Charlie Krautwalds studier af mellemkrigstiden. Efter denne lidt kedelige replik kan vi måske fortsætte debatten om aktuel dansk historieskrivning på det niveau, den debat fortjener.

René Karpantschof
ph.d, forfatter, foredragsholder
r.karpantschof@gmail.com